

ODE AAN

Jeff Koons, de populist
of levend meesterwerk?

CLICHE

“Everything here
is a metaphor
for the viewer’s
cultural guilt
and shame.”

1
LEES TIP:
TASCHEN ‘JEFF KOONS:
LIFE AND WORK’

2
LEES TIP:
JEFF KOONS ‘CONVERSATIONS
WITH NORMAN ROSENTHAL’

3
RESEARCH TIP:
WHITNEY MUSEUM EXHIBITION
‘A RETROSPECTIVE’ 2014

BEZOEK HIER

4
KIJK TIP:
DOCUMENTAIRE
‘BBC IMAGINE JEFF KOONS’
KIJK HIER

Je kent vast wel het beeld van vensterbanken die volstaan met beeldjes en troepjes die eigenlijk nergens anders in huis terecht kunnen. De vensterbank is in vele gevallen de laatste rustplaats voor deze smakeloze en goedkope massaproducten. Stel je nu eens voor dat we zo’n beeldje, laten we zeggen een boerderij-achtig tafereel, uitvergroten en opblazen tot een megabeeld. We plaatsen dit in een tijdloze context zoals een witte museumomgeving en wat krijg je dan? Juist, een echte Jeff Koons.

De kunst van het visualiseren van een massaproduct en te reduceren naar één iconisch object, dat is een kenmerk die een Koons definieert. Als een ode aan de hedendaagse banaliteit, het nietszeggende een podium geven voor adoratie. Want zo is Koons, hij kan van een alledaagse drol een verbluffend, in het licht schitterend en bijna hemelse representatie tot stand laten komen. Maar is dit kunst? Hoor ik je denken. Op deze vraag ga ik niet in, dit zal altijd punt van discussie blijven die nergens toe leidt. De kunst of niet-kunst gaat immers toch haar eigen gang. Maar dit voorbeeld geeft wel aan dat Koons een meester is in het herkennen van clichés waar we ons dagelijks mee omringen.

Dit doet mij denken aan mijn studententijd, toen een uitspraak van een docent op de kunstacademie mij verraste en tegelijkertijd verwarde. De feedback (of de aanval zoals ik het destijds interpreteerde) ging erover dat ik werkte in clichés en mijn mindset ook één groot cliché was. Ik zag dit als tekortkoming, dat mijn werk niet verder ging dan de gebruikelijke paden en er niets nieuws uit mijn handen zou komen. Tegelijkertijd kan ik mij nu bedenken dat dit juist een kwaliteit is. Ik ben dus in staat cliché-elementen van de moderne maatschappij te benoemen en eigen te maken. En weet ik wat wel of niet bij het mainstream-publiek de aandacht pakt. Zou deze docent het ook zo bedoeld hebben en kon ik het zelf nog niet zien?

Veelal wordt Koons door kunstenaars en critici bestempeld voor allesbehalve kunstenaar. Maar waarom het wiel opnieuw uitvinden als je iets wat we allemaal kennen tot kunst kunt verheffen. Denk aan Duchamp’s gesigioneerde urinoir in de museale context, een van de eerste readymades. De naam die deze werkwijze draagt.

JEFF KOONS
over zijn ‘Banality’ werk (1988)

Natuurlijk is naast het werk dat Koons produceert (met een team van ca. 120 man), hij als flamboyant karakter een makkelijke prooi is voor dezelfde critici. Veelal komt hij zelf in zijn kunstwerken voor, presenteert hij

“Often, he’s surely still itching like a buggy puppy for our love, to an extent that can seem pathetic..”

JERRY SALTZ

senior art critic, New York Magazine

zich als show- en salesman waardoor je je kunt afvragen waar de scheidslijn ligt tussen hem en wat hij verkoopt. Of koop je de persoon Koons erbij?

Een slimme marketing voor banale kunst, als een afspiegeling van de postmoderne cultuur. Als veel in de wereld zo plat is, waarom zou de elite-kunstwereld hier een uitzondering op zijn? Wat niets afdoet aan het vakmanschap van zijn werk, maar eerder deze paradox interessant maakt. Een scheidslijn van *high-* en *lowbrow culture*. Een fijne context om in te bivakkeren, zo kun je met je werk eigenlijk alle kanten op, zijn er geen verwachtingen van het *high-* of *low-*kamp en houd je iedereen tevreden en ontevreden. Is Koons dan toch meer gelaagd als men denkt?

Hij is een populist van de moderne kunst. Door hem lijkt alles wat hij verbeeldt een ideale wereld waarin problemen zo op te lossen zijn. In deze ideale context is hij waarschijnlijk zelf het stralende middelpunt die ons als verteller het ideale leven voorhoudt. Ondanks dat dit overmatig narcisme insinueert, voelt het bij hem toch niet zo. Hij pronkt op een manier dat de toeschouwer niet weet of er gelachen mag worden. Terwijl hij juist ons misschien wel uitlacht. Wij kijken immers naar taferelen die we zelf dagelijks meemaken of tegenkomen, waarom zou je in vredesnaam mijn werk serieus nemen? Zou hij zich stiekem kunnen afvragen.

Ook hier vind ik herkenning. Voorheen was ik in veel van mijn ontwerpen en processen als bedenker/ontwerper terug te vinden als hoofdpersoon. Van subject naar object, heb ik mijzelf bewust geanalyseerd, getekend, overgetrokken, gevormd en gekneed. Op deze manier maakte ik mijzelf consumeerbaar voor de anderen. Wat Jeff Koons op grote schaal doet door zichzelf consumeerbaar te maken voor de massa.

Een goed voorbeeld is zijn meest slecht ontvangen kunstwerk (en daarom meest iconische werk), *Made in Heaven*. Hier is hij met zijn ex-vrouw, de Italiaanse ex-pornoster Cicciolina, in sculptuur, fotoserie en glaswerk te bewonderen terwijl ze hun zoon verwekken. Een intieme situatie geobjectiveerd naar een behapbaar massagoed. Waarbij waanzin of wezenlijkheid van het menselijk bestaan in het midden gelaten wordt.

Natuurlijk kwam er een stortvloed aan kritiek wat de bedoeling was van deze ‘kunst’. Terwijl de vergelijking met reality-soaps en (naakt) entertainment voor de massa gemakkelijk gemaakt is en in de media wel getolereerd wordt. Het enige wat Koons doet, is overduidelijk en in sommige ogen platvloers de verleiding weergeven die je overal tegenkomt in de media en in het straatbeeld. Binnen de gevestigde orde van de (blijkbaar) conservatieve kunstwereld zorgt dit voor ongemak. Ook hier laat Koons tekenen zien van populisme door de boel op te schudden en een ander pad te bewandelen. Of te paraderen in zijn geval.

De kracht van zijn werk zit hem mijns inziens in het feit dat ‘het is wat het is’. Wat je zowel als criticus of toeschouwer machteloos maakt omdat je er geen mening over kan hebben. Wat hij ons voorschotelt is een feit, iets wat we kennen, gebruiken en begrijpen. Een cliché in topvorm. Daargelaten of het wel of niet als kunst bestempeld kan worden, is het object zelf al kunst volgens hem.

Waar ik mij zorgen over maak, is dat dit verhaal je anders laat denken over de beeldjes en troepjes in de Hollandse vensterbanken. Aangezien ik je nu een voedingsbodem heb gegeven om deze objecten te verdedigen als zijnde... kunst?